

DE GEWEZEN VERDACHTE EN DE FRUSTRATIE VAN HET SCHADEVERGOEDINGSVERZOEK

Patrick van der Meij

1 EEN KLOOF TUSSEN WIE ZIJN RECHTSBIJSTAND KAN BETALEN, EN WIE NIET...

Goede rechtsbijstand is essentieel voor iedere burger die in een strafproces betrokken raakt. Die rechtsbijstand dient daarom voor eenieder toegankelijk te zijn.¹ Rechtsbescherming tegen de overheid is immers één van de pijlers van de democratische rechtsstaat. Het is alleen niet meer vanzelfsprekend dat die rechtsbijstand daadwerkelijk kan worden geleverd. De advocatuur staat onder druk. Dat is in belangrijke mate te wijten aan de alsmaar voortdurende discussie over wat een redelijke – of ten minste een kostendeekkende – vergoeding is voor die rechtsbijstand.² Het is een discussie op overheidsniveau die maar niet wordt beslecht, omdat de wetgever en beleidsmakers weigeren te erkennen dat kwalitatief goede dienstverlening ten aanzien van zoiets fundamenteels als rechtsbescherming nu eenmaal kosten met zich brengt. Het adagium zou hier moeten zijn ‘investeren is besparen’, maar dat vergt een langetermijnvisie die doorgaans ontbreekt.

Mede als gevolg van dit kostenaspect zijn steeds minder sociaal advocaten beschikbaar. Dat wringt het meest voor procedures op toevoeging tussen de overheid en haar burgers,³ zoals bij de toeslagenaffaire, bij de Groningse aardgaswinningsproblematiek en in het strafrecht als zodanig. De overheid laadt dan ook de verdenking op zich dat ondergefinancierde rechtsbijstand eigenlijk ook wel goed uitkomt. Het is goed voor altijd in het achterhoofd te houden wat toenmalig staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Teeven (VVD) als uitgangspunt hanteerde toen verdere verstrenging van het strafrecht niet mogelijk was vanwege de politieke verhoudingen in de regering destijds:

1. Zie W. Eijkman & E. van Eijk, ‘Onderzoek naar toegankelijke (rechts)hulp: een versterking van de rechtsstaat?’, *Justitiële verkenningen*, 2024, p. 25 e.v.
2. ‘Gesubsidieerde rechtsbijstandsverleners zijn nog steeds meer tijd kwijt aan zaken dan dat ze vergoed krijgen’, aldus het rapport van L. Walet & C. van Rij, *Puntentoekenning gesubsidieerde rechtsbijstand*, Den Haag: WODC 2025.
3. Zie het factsheet van de NOvA, *Tekort aantal sociaal advocaten – Toegang tot het recht in gevaar* (2024) en eveneens NOvA, *Verkenkend onderzoek naar tekorten rechtshulp* (2024).

‘Toen heb ik me toegelegd op de bezuiniging op de advocatuur. Het is een andere manier om hetzelfde effect te bereiken. Als je aan een advocaat niet al te veel tijd geeft om aan een verdachte te besteden, dan wordt het ook niet zo veel, die verdediging.’⁴

Het kostenaspect is echter niet alleen fnuikend bij het systeem van door de overheid gesubsidieerde rechtsbijstand, maar ook in de situatie dat burgers net niet of nog niet voor die toevoeging in aanmerking komen, of misschien in beginsel een advocaat zouden kunnen betalen, maar uiteindelijk in de problemen raken omdat de procedure zich voortsleept of gewoonweg te complex is om zonder al te hoge kosten af te doen.

Om in de thematiek van het werk van Stijn te blijven, is ook hier sprake van een kloof, namelijk die tussen een burger die zijn eigen rechtsbijstand niet kan bekostigen en een burger, een rechtspersoon of de overheid zelf (!) die die dat zonder problemen zou kunnen volhouden. Het is bijvoorbeeld opmerkelijk dat de burger in de eerste fase van rechtsbijstand, tijdens het opsporingsonderzoek of het eerste politieverhoor, doorgaans niet eens voor piketbijstand of toevoeging in aanmerking komt als die burger niet is aangehouden. Dat geldt ook voor de fase dat de zaak nog niet is ingezonden naar het openbaar ministerie en aldaar is beoordeeld. Zelfs indien een strafrechtelijk onderzoek uiteindelijk uitmondt in een sepot of vrijspraak en de kosten van de rechtsbijstand in aanmerking kunnen komen voor compensatie door middel van een schadevergoedingsprocedure ex art. 530 Sv en 533 Sv, is die vergoeding nog geen zekerheid, omdat het openbaar ministerie en de rechter zich nog over dat verzoek dienen uit te spreken. In die beoordeling manifesteert zich maar al te vaak een gebrek aan kennis en inzicht in de feitelijke en financieel-administratieve kant van de advocatenpraktijk, met als gevolg dat de burger aan het kortste eind trekt. Het vormt de aanleiding dieper in te gaan op het aandeel dat de overheid heeft in het gebrek aan kostendekkende financiering van de rechtsbijstand, op de schadevergoedingsprocedure als sluitstuk van de bekostiging van de hoognodige rechtsbijstand, en op de te zuinige beoordeling van schadevergoedingsverzoek door het openbaar ministerie en de rechter.

2 TWISTPUNTEN BIJ DE BEOORDELING VAN SCHADEVERGOEDINGSVERZOEKEN

De strafrechtspraktijk leert ons dat er veel manieren zijn voor het openbaar ministerie en voor de raadkamer om afwijzend te adviseren, dan wel te oordelen over de door de gewezen verdachte ingediende schadevergoedingsverzoeken ex art. 530 en 533 Sv. Een schadevergoedingsverzoek kan bijvoorbeeld leiden tot een banale discussie tussen het openbaar ministerie en de verzoeker (de cliënt en in zijn naam

4. Zie H. Beunders, ‘Onrust en botte bijlen. De emotionalisering van het strafrecht’, *De Groene Amsterdammer* 18 mei 2017.

de advocaat) over het gehanteerde uurtarief en de in rekening gebrachte uren. De ruimhartigheid waarmee de raadkamer de grote hoeveelheid uren en het absurd hoge uurtarief toekent van de commerciële advocaten die politieambtenaren bijstaan, die zijn vrijgesproken van overzichtelijke mishandelingen, leidt stevast tot hilariteit onder de strafrechtadvocaten, die van het openbaar ministerie wel aan de raadkamer mogen komen uitleggen waarom ze drie uren hebben besteed aan bestudering van een klein dossier in dezelfde soort zaken. In de benadering van die '530-verzoeken' door het openbaar ministerie is eveneens sprake van een kloof tussen de hyper commerciële advocatuur en de 'normale' strafrechtadvocatuur en haar 'gewone' clientèle.

Er bestaan echter ook principiële discussies, bijvoorbeeld omtrent de vraag of het billijk is de vrijgesproken verdachte die gedurende zijn detentie heeft gezwezen, wel in aanmerking te laten komen voor schadevergoeding voor de onterecht ondergane detentie. Deze discussie lijkt door de jurisprudentie van het EHRM inmiddels wel beslecht.⁵ Er bestaat mijn inziens nog maar weinig ruimte om te soebatten of de verdachte in kwestie wel echt helemaal onschuldig is of gewoon goed weg komt met die vrijspraak: een dergelijk schuldoordeel hoort niet thuis in de schadevergoedingsprocedure. Dit is in elk geval de koers die de raadkamer van het Amsterdamse Gerechtshof lijkt te hebben ingezet met een drietal zaken, onder verwijzing naar de onschuldspresumptie.⁶

Toch is deze stand van zaken nog niet helemaal doorgedrongen bij het openbaar ministerie en zelfs niet in de raadkamer. Het openbaar ministerie werpt vaak tegen dat het niet billijk zou zijn de kosten van rechtsbijstand van de verzoeker te vergoeden, omdat die zelf een aandeel heeft gehad in het ontstane incident of anderszins een kwalijke rol zou hebben gespeeld, bijvoorbeeld in zaken die wel in het dossier zijn opgenomen, maar uiteindelijk niet ten laste zijn gelegd. Als de verdachte 'goed is weggekomen' in de visie van het openbaar ministerie, komen de kosten in die visie voor eigen rekening.

Hoe de zaak tot een einde is gekomen, blijkt ook voor de raadkamer zeker van belang. In geval van een onherroepelijke vrijspraak heeft de feitenrechter van dezelfde rechtbank zich in elk geval al eerder uitgesproken over de inhoud en het niet schuldig zijn en is er doorgaans toch een duidelijke basis om de schade aan de gewezen verdachte te vergoeden. Let wel: het kan ook bij vrijspraken verkeren, zowel in het standpunt van het openbaar ministerie, als in het oordeel van de raadkamer.⁷

5. Zie EHRM 11 juni 2024, appl.nr. 32483/19 en 35049/19 (Nealon en Hallam/Verenigd Koninkrijk).

6. Zie Hof Amsterdam 29 oktober 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:3024, ECLI:NL:GHAMS:2024:3028 en ECLI:NL:GHAMS:2024:3029.

7. Zie bijvoorbeeld Rechtbank Zeeland-West-Brabant 24 mei 2024, ECLI:NL:RBZWB:2024:3313.

Bij een sepot ligt dit vraagstuk nog ingewikkelder, al zou dat wat mij betreft evenmin zo mogen zijn. Waar een technisch sepot – er zou geen veroordeling kunnen volgen als de zaak voor de rechter wordt gebracht – een vergelijkbare status heeft als een vrijspraak, worden beleidssepots – er zou een veroordeling kunnen volgen, maar het openbaar ministerie ziet om meer pragmatische redenen af van die vervolging – vaak als argument door het openbaar ministerie aangevoerd om het niet billijk te achten dat de schade wordt vergoed. Die redenering frustreert zeker ook de billijkheidsbeoordeling door het openbaar ministerie in geval van gecombineerde sepots, waarbij feit 1 (bijvoorbeeld openlijke geweldpleging ex art. 141 Sr) wordt geseponeerd omdat onvoldoende wettig en overtuigend bewijs bestaat, maar feit 2 (bijvoorbeeld mishandeling ex art. 300 Sr) beleidsmatig wordt geseponeerd omdat het feit te oud zou zijn om te vervolgen. Hoewel het gaat om hetzelfde incident (een vechtpartij op een festival), zou de gewezen verdachte die zich heeft laten bijstaan door een advocaat tijdens zijn verhoor – op eigen kosten, want niet aangehouden – niet voor schadevergoeding in aanmerking komen, omdat er nu eenmaal wel degelijk een incident is geweest.

Het spant erom of de raadkamer een schadevergoedingsverzoek bij een dergelijk gecombineerd sepot zal toekennen. Dat is wat mij betreft ten onrechte. Niet alleen vanwege de onschuldpresumptie, het gebod weg te blijven van alsnog een verkapt schuldoordeel, en de noodzakelijkerwijs marginale toets die de raadkamer dient aan te leggen in de schadevergoedingsprocedure,⁸ maar ook omdat het toekennen van sepotcodes door het openbaar ministerie een arbitraire aangelegenheid is met een veelheid aan opties die elkaar niet uitsluiten. Door die soms willekeurige keuzes zou het openbaar ministerie zelfs kunnen voorsorteren op het billijkheidsoordeel, en dat is onwenselijk. Een technisch sepot gaat in theorie altijd voor een beleidssepot, maar aangezien over verdenkingen ook altijd getwist kan worden, is het goed mogelijk dat een eventuele vervolging voor de advocaat een geheide vrijspraak zou zijn, terwijl het openbaar ministerie bij het afzien van die vervolging van mening is dat de verdachte in contrast met diens mogelijke schuld vanuit opportunistische overwegingen genade wordt verleend.

De keuze voor een voorwaardelijk beleidssepot trekt een nog grotere wissel op dat billijkheidsoordeel, omdat dat sepot pas intreedt nadat de daaraan verbonden voorwaarden zijn vervuld en de gestelde termijn is verstreken. Het verloop van het sepot dient te worden gemonitord en de in de toekomst gelegen datum van het sepot dient te worden bewaakt. Ook in dat verband is naar mijn mening rechtsbijstand belangrijk, vooral omdat de burger bijvoorbeeld niet kan beoordelen of dat beleidssepot wel terecht is en of de voorwaarden niet te streng zijn, en omdat de

8. Zie ook K.M.G. Demandt & C.A.M. Janssen, 'Gewikt en gewogen, deel II: de beoordeling van de billijkheid van de vergoeding van advocaatkosten (530 Sv)', *TBS&H* 2022-6, p. 307.

burger na het overtreden van de voorwaarden alsnog in een strafrechtelijk onderzoek kan worden betrokken. Het contrast in betekenis tussen een onvoorwaardelijk technisch sepot en een voorwaardelijk beleidssepot is hoog, waarbij de gewezen verdachte op tal van manieren nog last kan houden van het sepot van de laatste soort. Het is noodzakelijk controle op het openbaar ministerie uit te oefenen als het gebruik maakt van zijn ruime en vrijwel ongerichte discretionaire bevoegdheid bij de toepassing van sepotgronden. Dat is daarentegen lastig, omdat de kosten die met die controle gepaard gaan ofwel niet voor gesubsidieerde rechtsbijstand in aanmerking komen (geen parketnummer en uiteindelijk geen zaak of zitting meer), ofwel de kosten gemaakt na het sepot buiten de procedure ex art. 530 Sv worden gehouden. De standaardredenering bij dergelijke verzoeken is namelijk dat alle rechtsbijstand die wordt geleverd na de sepotbeslissing, dient te worden beschouwd als losstaand van de afgedane zaak. Dit brengt met zich dat voor deze fase in de afwikkeling van de zaak bij gebrek aan een toevoeging en bij gebrek een mogelijkheid tot schadevergoeding voor de gemaakte advocaatkosten, in combinatie met een krappe billijkheidsredenering door het openbaar ministerie en de rechter, effectieve rechtsbijstand voor de burger wordt gehinderd en in elk geval kostbaar is en voor eigen rekening komt.

3 EN WAT ALS DE AFGEDANE ZAAK VOORLOPIG TOCH NOG NIET KLAAR IS?

Om het vraagstuk rondom de schadevergoeding voor advocaatkosten van de gewezen verdachte verder te compliceren, is het goed te beseffen dat een sepot hoe dan ook niet het einde van een zaak hoeft te betekenen. Het is mogelijk voor een rechtstreeks belanghebbende, zoals een aangever, om beklag te doen bij het gerechtshof over het niet vervolgen van de verdachte. Deze art. 12 Sv-procedure vormt eveneens een controlemechanisme op de sepotbeslissing van het openbaar ministerie, maar dan niet voor de verdachte.⁹ De vraag is dan ook wie of wat wordt gecontroleerd met een dergelijk beklag. Tot op heden lijkt in de jurisprudentie de lijn te worden gehanteerd dat een ingediend 530 Sv-verzoek in elk geval nog niet kan worden gehonoreerd, als tegelijkertijd beklag is gedaan ex art. 12 Sv. De belangrijkste reden die daarvoor in de praktijk wordt aangedragen, is dat het mogelijk is dat de geseponeerde strafzaak alsnog door het openbaar ministerie dient te worden vervolgd. Onder die omstandigheden zou een 530 Sv-verzoek pas kunnen worden toegekend ofwel als het gerechtshof het beklag afwijst, ofwel als de zaak wel dient te worden opgepakt en de feitenrechter uiteindelijk tot een vrijspraak komt. De ratio hierachter lijkt dat indien een gewezen verdachte na een

9. Het is mogelijk dat de verdachte als rechtstreeks belanghebbende zelf beklag doet tegen de vervolgingsbeslissing, bijvoorbeeld om te klagen over een voorwaardelijk beleidssepot waar een technisch sepot wat hem betreft aan de orde is (Hof Den Haag 27 mei 1997, NJ 1997/601), maar in beginsel wordt de verdachte niet gezien als rechtstreeks belanghebbende in deze procedure. Zie C.P.M. Cleiren, aant. 6c bij art. 12 Sv in: T&C Strafvordering.

art. 12 Sv-procedure alsnog wordt veroordeeld, een eventueel eerder toegekende schadevergoeding ten onrechte zou zijn toegekend. Dit lijkt samen te hangen met de gedachte dat het tijdens het seponeren van de zaak en na het instellen van het beklag ex art. 12 Sv en na het (opnieuw) strafrechtelijk vervolgen van de zaak, steeds om dezelfde zaak zou gaan. Er bestaan goede aanknopingspunten die procedures en de onderhavige zaken strikt los van elkaar te zien.

In de eerste plaats gelden verschillende termijnen voor het indienen van een schadevergoedingsverzoek door de gewezen verdachte en het doen van beklag door de rechtstreeks belanghebbende, vanwege het verschil in aanvangsmomenten voor die termijn. Weliswaar is zowel in art. 529 lid 2 Sv als in art. 121 lid 2 Sv de termijn voor indiening gesteld op drie maanden, maar in het eerste geval gaat de termijn lopen bij 'het einde van de zaak' en in het tweede geval 'nadat zich een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat de rechtstreeks belanghebbende met de kennisgeving van niet vervolgen bekend is geworden'. Het kan bijvoorbeeld zijn dat de belanghebbende pas veel later met die beslissing bekend is geraakt. Blijkens de jurisprudentie kan de gewezen verdachte dat niet afwachten, omdat 'het einde van de zaak' nu eenmaal met de sepotbeslissing is gegeven en hij na ommekomst van de drie maanden te laat zal zijn met zijn verzoek.¹⁰ Het indienen van het schadevergoedingsverzoek kan vanuit dat perspectief niet te vroeg zijn gedaan.¹¹ Als nog niet is gebleken van een eventueel beklag, kan de raadkamer het schadevergoedingsverzoek beoordelen.¹² Mocht tijdens de zitting blijken dat een belanghebbende beklag heeft gedaan, dan is het aan de rechter om 'zo nodig het verzoek aan te houden in afwachting van de beslissing inzake het beklag.' Een interessante consequentie van deze termijnenkwestie zou kunnen zijn dat de schadevergoeding ex art. 530 Sv al is toegekend en dat daarna pas het beklag wordt opgepakt, waarna het gerechtshof later alsnog bepaalt dat die gewezen en vergoede verdachte toch dient te worden vervolgd. Daarvoor is geen voorziening in de wet opgenomen. Blijkbaar is daar niet over nagedacht en daaruit zou kunnen worden afgeleid dat de schadevergoeding ex art. 530 Sv en een eventuele beklag-procedure ex art. 12 Sv dan ook van elkaar zijn losgekoppeld.

Als tweede en nog relevanter aanknopingspunt voor dat loskoppelen is het verschil in terminologie ten aanzien van het onderwerp van de strafzaak – de verdachte – en het onderwerp van de art. 12 Sv-procedure¹³ – de persoon wiens ver-

10. Rb Breda 10 november 2006, ECLI:NL:RBBRE:2006:AZ3390 en Rb Breda 24 november 2006, ECLI:NL:RBBRE:2006:AZ3391.

11. Zie Hof Amsterdam 14 december 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:4641.

12. L. van der Wal, 'Schade- en kostenvergoeding na afloop van een strafzaak (art. 533-536 Sv, 530 Sv, 6:162 BW)', in: P.T.C. van Kampen & N. van der Laan (red.), *Handboek Verdediging*, Deventer: Kluwer 2021, par. 18.3.5.

13. J. Mens & P.C. Kortenhorst, 'Het beklag tegen niet vervolgen', in: R.G.A. Beaujean e.a. (red.), *Handboek strafzaken*, Deventer: Wolters Kluwer 2021, par. 73.1.

volging wordt verlangd. Het indienen van een klacht impliceert niet dat tegen de beklaagde op basis van feiten of omstandigheden nog een redelijk vermoeden van schuld bestaat. De procedure is niet gericht op de verdachte of op het beantwoorden van een schuldvraag voor een mogelijk later proces,¹⁴ maar richt zich primair op de wijze waarop het openbaar ministerie zijn discretionaire bevoegdheid heeft gebruikt. Het vormt, met andere woorden, een controlemiddel ten aanzien van het openbaar ministerie. Deze procedure heeft zo gezien een meer bestuursrechtelijke inslag, waarbij de beklagrechter direct toetst aan het vervolgingsbeleid van het openbaar ministerie.¹⁵ Kortom, de verdachte is na het einde van de zaak een gewezen verdachte en na het beklag een persoon wiens vervolging wordt verlangd door een rechtstreeks belanghebbende. Pas later zou hij opnieuw verdachte kunnen worden, maar feitelijk is dat dan weer een andere, nieuwe procedure na die controle.

Een laatste aanknopingspunt om de gewezen verdachte wel tussentijds te vergoeden, ligt wat mij betreft besloten in het toch wel definitieve karakter van de sepotbeslissing van het openbaar ministerie. Er zijn immers maar twee redenen op grond waarvan een kennisgeving sepot kan worden herroepen, namelijk (1) indien nieuwe bezwaren tegen de verdachte rijzen of (2) indien beklag wordt ingediend ex art. 12 Sv. Feitelijk is met deze twee redenen een sepot nooit definitief. De gewezen verdachte zou tot in de lengte der dagen opnieuw onderwerp van onderzoek kunnen worden als een nieuwe getuige opduikt of anderszins belastend materiaal aan het licht komt. Het zou een absurde gang van zaken zijn – ‘we zullen uw kosten nog niet vergoeden, want misschien vinden we ooit nog iets tegen u’ – en daarin trek ik een parallel met die andere reden: in beginsel is de kous af, is de zaak klaar. Als dat later anders blijkt te zijn, begint het onderzoek opnieuw en is sprake van een nieuwe zaak.

‘Bij de beantwoording van de vraag of een zaak al dan niet is geëindigd, wordt het rechtsgevolg bij art. 255 Sv verbonden aan het bekend worden van nieuwe bezwaren, buiten beschouwing gelaten (art. 135 Sv). [...] Het intreden van het rechtsgevolg van de mogelijkheid tot schadevergoeding is derhalve onafhankelijk van een nieuwe heropening.’¹⁶

Zo dient wat mij betreft ook te worden gekeken naar die andere reden, de mogelijkheid van een beklag ex art. 12 Sv. Wat zich tegen deze lezing verzet, is dat het gerechtshof slechts de opdracht kan geven dat de vervolging alsnog wordt doorgezet op grond van de geseponeerde verdenking en niet voor andere feiten

14. J.B.J. van der Leij, aant. 3 bij art. 12g Sv in: A.L. Melai/M.S. Groenhuijsen e.a., *Het Wetboek van Strafvordering*, Deventer: Kluwer (losbladig).

15. G.J.M. Corstens/M.J. Borgers & T. Kooijmans, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 659.

16. Van der Wal 2021, par. 18.3.

die mogelijk ook aan de orde zou kunnen worden gesteld. Het past bij de lijn in de jurisprudentie van de Hoge Raad over de uitleg van het begrip ‘zaak’: de art. 12 Sv-procedure wordt beschouwd als een met de hoofdzaak verband houdende procedure en maakt onderdeel uit van de ‘zaak’ zoals ‘zaak’ ook wordt bedoeld in art. 530 Sv.¹⁷ Dat is wat mij betreft te kort door de bocht.

4 HET FRUSTREREN(DE) VAN RECHTSBIJSTAND OP BETALENDE BASIS

De onderhavige kwestie deed zich voor in een zaak waarin de zaak tegen de verdachte was geseponeerd met een deels technisch, deels beleidsmatig sepot.¹⁸ Het bijzondere was dat ten tijde van het indienen van het schadevergoedingsverzoek de gewezen verdachte nog geen kennis had kunnen nemen van het gedane beklag ex art. 12 Sv. Bijzonder was ook dat de officier van justitie in de beoordeling van het schadevergoedingsverzoek wel alvast te kennen had gegeven de gemaakte kosten redelijk te vinden en een schadevergoeding te kunnen billijken, maar slechts stukliep op het feit dat de zaak nog niet onherroepelijk was. De art. 12 Sv-procedure zou moeten worden afgewacht en om die reden was het schadevergoedingsverzoek ook de rechtbank betreft niet-ontvankelijk. Zij merkte in deze zaak wel op dat de mogelijke kruising van termijnen ongelukkig was en de bijbehorende problemen van ‘onnodige procedures’ aandacht verdienen van de wetgever die bezig is met de modernisering van de strafvordering. Een voorwaardelijke toekenning van de schadevergoeding zou tot de mogelijkheden dienen te behoren, als de rechtbank, maar die optie lag er nu niet.

Wat onder meer wringt in die casus is dat de rechtstreeks belanghebbenden bij de art. 12 Sv-procedure niet de slachtoffers als zodanig zijn, maar stichtingen die krachtens doelstellingen en blijkens feitelijke werkzaamheden ‘een belang behartigen dat door de beslissing tot niet vervolging of niet verdere vervolging rechtstreeks worden getroffen’. De gewezen medeverdachten van verzoeker waren overheidsfunctionarissen van wie de kosten voor de rechtsbijstand werden gedragen door de overheid, terwijl de verdachte als burger voor zijn eigen kosten diende op te draaien en bovendien niet voor toevoeging in aanmerking kwam, juist omdat de zaak destijds nog in onderzoek was en nog niet werd vervolgd. Eenzelfde probleem kan zich bijvoorbeeld ook voordoen in het kader van de rechtsbijstand van de art. 12 Sv-procedure en op die manier wordt het voorschieten van de bijbehorende kosten in afwachting van het uitkeren van het billijke schadevergoedings-

17. Het Hof ‘s-Hertogenbosch en het Hof Den Haag hebben hier in respectievelijk 2006 en 2004 anders over geoordeeld. Het belangrijkste argument was dat het begrip ‘gewezen verdachte’ niet zodanig extensief geïnterpreteerd moest worden dat daaronder mede de gewezen beklaagde kon worden begrepen. Het Hof ‘s-Hertogenbosch is daar in 2009 op teruggekomen en heeft toen wel geoordeeld dat de art. 12 procedure wél onder het begrip ‘zaak’ valt.

18. Zie Rb Overijssel 20 december 2024, ECLI:NL:RBOVE:2024:6931.

verzoek een beperking in de rechtsbijstand. Tel daarbij op dat art. 12 Sv-procedures problematisch lange doorlooptijden kennen,¹⁹ en de omvang van de financiële wissel die de rechtsbijstand kan trekken, is geschetst. Het kan de afweging voeden dan maar geen rechtsbijstand te nemen, omdat die simpelweg onbetaalbaar is. Dit terwijl in het kader van art. 12 Sv-procedure rechtsbijstand eveneens van groot belang is, al was het maar om te voorkomen dat alsnog een zaak tegen de gewezen verdachte gaat lopen.

5 AFSLUITENDE OPMERKINGEN

De schadevergoedingsprocedures zijn al met al ondanks de goede afloop zeker geen gelopen koers. Er kleven veel twistpunten aan de beoordeling van dit soort verzoeken door het openbaar ministerie en de rechtbank. Door die twistpunten ontstaat rechtsonzekerheid bij de gewezen verdachte, die net van een hachelijke situatie is verlost. Door de uiteenlopende billijkheidsoordelen lijkt soms zelfs sprake van willekeur. De art. 12 Sv-procedure vormt daarbij een probleem. Niet alleen kan de gewezen verdachte in dat geval in de praktijk lang wachten op de behandeling van zijn schadevergoedingsverzoek, maar is het bovendien onzeker of die verzochte schadevergoeding – zelfs als het openbaar ministerie zich daarin kan vinden – uiteindelijk wel wordt uitgekeerd. Voor gewezen verdachten die zich niet op toevoeging kunnen laten bijstaan, is het uitblijven van die schadevergoeding na de eerdere investering in de verdediging die tot het sepot heeft geleid en bij gebrek aan toereikende financiële middelen, een vergaande beperking om zich opnieuw en ditmaal tegen het beklag en wat daarna nog komt, met de inzet van een advocaat te kunnen verweren. Dit terwijl voldoende zwaarwegende argumenten bestaan om de schadevergoedingen ruimhartiger toe te kennen en al na het sepot en zelfs in afwachting van de beklagprocedure. Wat mij betreft dient ook deze kloof te worden gedicht door de gewezen verdachte tussentijds te vergoeden voor de beëindigde zaak, ook al verlangt men zijn vervolging. Na toewijzing van het beklag volgt eventueel een nieuwe zaak, maar dat kan bij vrijspraak gewoon leiden tot een nieuw schadevergoedingsverzoek voor die procedure.

Overigens ben ik van mening dat het voor de strafrechtspleging weldadig kan zijn als de vraag of rechtspersonen belanghebbenden zijn wat kritischer tegemoet wordt getreden. Het is ronduit frustrerend als anderen dan slachtoffers met het doen van beklag rechtsbijstand kunnen frustreren voor de burger die dat zelf dient te bekostigen.

19. L. van Lent, M. Boone & K. van den Bos, *Klachten tegen niet-vervolging*, Den Haag: Boom Juridisch 2019, o.a. p. 28-30 en 61-64.